

SZ. LUKÁCS IMRE

A sárgacéduulás

Ez itt a Dékány János tanyája. Pitricsomban járunk, az ópusztaszeri határban.

Az ember, aki miatt idejöttem, sárgacéduulás. A faluban külön figyelmeztettek rá, mégsem érdemtelen a beszélgetés, a fáradozás, mert ennek az embernek az apja volt az a Dékány János, akit Féja Géza a Viharsarok című szociográfiájában megírt, mint a semmilyen parasztság, s földbérlok vezéralakját, hadakozásait a Pallavicini uradalommal.

Régen készülődöm a találkozásra. Ismeretlen volt előttem a Dékány család sorsa, csak annyit tudtam róluk, amennyit Féja Géza megírt. Mi lett hát velük azután? Hogyan alakult a család sorsa, s hogyan találták meg boldogulásukat a felszabadulás után?

Dékány János: Bocsánat, valamikor össze is vasaltak itt a kiskonyhában a csendőrök, aztán meg eleresztettek, mert jött éppen erre valaki, nem akarták, hogy az meglássa. Most is el akartak pusztítani, hát énnékem kijutott abban a rendszerben is, meg ebben is. Ez kérem valóságosan is így volt.

— Az a baj, tudja, hogy volt valamikor nékem egy fényképem az apámról, meg valami írás is, dokumentum, de nem tudom, hová lett, mikor lopták el tőlem. Az úgy eltűnt tőlem. Ki durkálhatta össze a poggyászatot? Elvittek Budapestre, ott vehették el. Az biztos, apám tisztább kezű ember volt, mint én, az enyém néha ragadt, még fiatalabb koromban is, amikor elmentem az urasághoz. Bocsánat, ha van szükségem valamire, még tán máig is, szorgalomból felveszem az útról. Ő nem lopott. Nincs annyi hajam szála, ahányszor megvert. Igazságos ember volt, a gróf se tudta lekenyerezni, pedig annak 96 ezer holdja volt. Lehet, hogy őt is szerette valaki, bocsánat, de az én apám akkor is mert vele ujjaskodni. Volt, hogy a határban jártunk, jött a gróf úr a hintóval, rákiáltott az apámra, igénybe akarja-e venni a hintót? Már akkor pereskedtek javában. Bodorszéken laktunk, akkor az apám megint ellentmondott neki.

— Jól emlékszem, amikor az emberek elhozták ide, Pitricsomba az apámat, a gulyásház mellé építettek egy kanászházat, abban tartózkodott itt az apám. Össze is hívta az embereket, akikért rengeteget hadakozott, s mondta az óhaját, hogy egy hold földet adjanak már itt neki, vagy a hármaskor határt, de az emberek széthúztak, volt, aki pártolta, volt, aki ellenezte. Akkor ő megsértődött és kiegyezett az urasággal, elfogadta a 4500 pengőt, és elköltözött Balástya alá.

— Akkor már jó felnőtt lehettem. Házas is. Emlékszem, nem volt olyan nagy ember, bajszot hordott. De bennem anyámból is van, bár nem szerettem anyámat, az apámat igen. Egyik kezében volt a korbács, másikban a kalács, de csak szerettem. Jártam én utána, hogy miért került össze az apám az anyámmal, és azt derítettem ki, hogy az apám az anyja kedvéért vette el az anyámat.

Dékány Jánosné: Öten voltak ezek testvérek — mutat férjére az alacsony, elnyúlt kis asszony. — Dékány Mariska, akit 18 éves korában elvitt a tüdőbaj, Dékány Pösze, aki Szegeden szolgált, aztán nem tudjuk miért, de a Tiszába ugrott.

Dékány Roza, ő Bodorszéken él, Dékány Julcsa, ő Balástyán él, a tsz nyugdíjasa. Ötödik meg az én párom.

— Az uram apja, amikor megvette azt a tanyát, ami le volt égve, úgy hozta rendbe, szőlővel és gyümölcsösrel telepítette a földet, olyan három holdat, meg a tanyát is újraépítette. Igen ám, de amikor már élvezhette volna igazán a gyümölcsét, 1945. március 8-án Balástyán agyonütötték. Nem tudom én, miféle ember volt az apósom, de piros könyve volt, meg tán pártember volt, mert jöttek érte a policájak és vitték a gyűlésbe, ahol szónokolt. Kocsival vitték. Bement akkor este Balástyára, a központba, és olyat szólt, amit nem szeretett valaki. Amikor jött már hazafelé este, az alsó iskolánál valaki fokossal fejbe ütötte. Összeesett, az emberek csak összeszaladtak és lovaskocsival bevitték Szegedre. Még négy napig élt, de nem tért az eszéhez, mert kicsurgott a kisagya a lyukon.

Dékány János: Mintha most is előttem lenne, úgy el tudom képzelni, hogy jött hazafelé az apám a kövesúton, ballagott zsebre tett kézzel, és akkor a sötétben valaki hátulról lecsapta. Megnéztem én szabályosan Szegeden a kórházban, félrehúztam a fejét, amikor a hullaházban feküdt, még előtte a kórházban is kerestem, de nem beszélt, hiába szóltam hozzá, hogy itt vagyok, mondjon már nekem valamit. De bizony nem szólt hozzám. Akkor mondta az ápolónő, hogy a főorvos úr szeretne velem beszélni. Mentem hozzá. De már akkor megelőzhetett valaki, mert mire odaértem, nem volt ott a főorvos.

— Hát csak foglalkoztatott engem, mert nyomoztak utána, de nem tudtak meg semmit. Csak nem lehetett sima ügy, hiszen innen policájak vitték el kocsival az ülésre, valaminek az elnöke is volt már napok óta, és a gyűlés után betért egy házba is Balástyán. Csak nehezen forog az én eszem. Volt itt egy Kuti Lajos nevű gazdálkodó, a múlt rendszerben valami volt az, finánc, vagy mi. Az, mintha mondott volna egyszer valamit, hogy muszáj volt a maga apját agyonütni. És amikor Szegeden vettük a koporsót, tették bele az apámat, ez az ember meg csak odakerült és odalopózott a fejéhez, és egyből megnézte a sérülését. Hunnan tudta ő, hogy az éppen ott van?

— Nyomozás során engem is csak hallgatgattak, majd mind ismerős volt, mégis agyba-főbe vertek, a lábom ujjá közé vattát dugtak és meggyújtották. De ez már Balástyán történt, mert az apám halála után kimentünk oda lakni, az „őstanyába”.

Riporter: Miről beszélhetett az apja Balástyán? A földosztásról? Minek választották meg? A földosztó bizottság elnökének?

Dékány János: Bocsánat, de én azt nem tudom. Csak hallottam, hogy a gyűlés után betért valahová. Amikor éngem Balástyán a rendőrök kihallgattak, a félre nyakú Csúrit, aki (Csúri Sándor) Balástyán lakik, a vasúton túl, éppen előttem ütték. Szóval ez egyszer mondta nekem, hogy János segítőkezet nyújtok neked. Ittasak voltunk. Gondoltam, mit akar ez mondani, vérengzős szándékú ember hírében állt, de csak elmentem hozzá, hátha megtudom tőle, ki volt az apám gyilkosa. De akkor már megmásolta a szavát. Bocsánat, de az én véleményem szerint, ebben benne van bíró, orvos, ügyvéd, rendőrparancsnok is. Nem azt mondom, hogy ők csinálták, de megválaszthattak valakit, vagy felbéreltek, hogy tegye el láb alól. Mert úgy nézett ki, hogy azt akarták rámfogni, hogy én öltem meg az apámat. Csak bántott ez éngem, és jártam utána.

Dékány Jánosné: Innen Pitricsomból 1946-ban költöztünk Balástyára, a volt apósom tanyájába. Egy évig a sógorom volt ott, aztán mi, de 1947-ben visszaköltöztünk ide.

Dékány János: Mentem én a policájakhoz, hogy mi lett az apámmal. Bocsánat, én pontosan nem tudom, mikor mentem hozzájuk. Volt akkor a parancsnokuk a Batki, utána meg a Halász, ez lett a veszélyesebb. Óhózzá még este is bementem a lakására, ráncigálta is a kabátomat. Kamillálódott az agyam, szeretnék beszélni velük, mert csak megtudtam, hogy abban a házban, ahová az apám betért a gyűlés után, ott volt a parancsnok, a Halász, meg a körzeti orvos is, Kóródi, meg egy beteg. Apámat nem fogta ott a hely, s a Halász kikísérte és megfigyelmeztette; Dékány bácsi, vigyázzon, el ne üsse magát az autó. Éngem is úgy értesítettek, hogy elütötte

az apámat az autó. És amikor odaértem Balástyára, hát néztem én, hogy hol a nyoma. Mert végül is elütötte, de nem az autó, hanem egy fokos. Kérdeztem én, hogy milyen volt az autó, a policájoktól. Nem mondom, ha megtudom, hogy ki találta el ezt az egészet, a körzeti orvos és Halász, tán levezem az életit. Egyszer majdnem meg is tettem, de közben jött valami segítség. Akkor üzentek nekem Szegedről, kaptam én azt a mondatot, hogy menjek el az orvoshoz, kérjek papírt, mert meg akartam az anyámat kiskorosítani. Elmentem. Mondtam én a doktor úrnak, hogy lenne szíves nekem, doktor úr, ha meg nem sértem, egy ilyen igazolást adni. Persze, persze, helyeselt, csak azt nem mondta, hogy az apámat is én ütöttem agyon. Máig is mondom, az orvos tudott valamit, az olyan biztos, mint a halál.

— A policájok félték is, azt hitték, hogy van nekem is puskám, merthogy orvadász voltam a régi világban. Csak félhetett az, akinek terhelte a lelkiismeretét az apám halála és szemmel tartott engem. Ha rájövök, hogy ki volt, lehet, hogy elteszem láb alól, lehet, hogy elvettem volna az életét, de nem tudom pontosan. Hiába mentem a policájokhoz, hiába voltak ismerősök, nem lehetett velük erről beszélgetni, csavargatták a karomat, ütöttek-verték, pedig dolgoztam náluk, még motort is pucoltam, mert abban az időben ezek a policájok maguknak gyújtóettek, nem úgy, mint most. Amikor meg összeégettek, elszédültem és nem tudtam magamról.

Dékány Jánosné: Sokszor összeverték ezt az embert. Amikor héthetes volt a kisfiam, 1947-ben, és Balástyán az „östanyán” éltünk — azért mentünk oda, hogy az anyósommal egy kenyéren leszünk, de vele nem lehetett dűlőzni —, egyszer csak látom ám, hogy jönnek a rendőrök. Állítólag az anyósom feljelentette az uramat, a saját fiát, hogy megverte, a kemencébe akarta bedugni, ráadásul még puskája is van, meg dohánya, amit rejteget. Éppen a kisgyerekkel foglalkoztam, az uram meg a rokonság kötötte a szőlőt. Félttem én, ideges is vagyok, de csak bevártam a rendőröket. Bejöttek. Mondták, hogy szóljak az uramnak, hogy jöjjön már be. Én ugyan nem. Akkor az egyik beszólította, és ahogy belépett az ajtón, egyből lenyomták a küszöbhez, az egyik rátérdelt a hasára úgy, hogy összepiszkolta magát, összekötözték és akkor a szomszédból kocsit hoztak, bevitték Balástyára, három napig ütötték-verték, égették a lábát, úgyhogy meg is hibázott. Akkor vittem keresztelőre a kisfiamat. A rendőrségen karszójánál fogva az ablakhoz állították az uramat, mondták, na, ott megy a feleséged. Ütötték és fellocsolták, hiába piszkolta össze magát. Ő meg még szólni se tudott, csak nézett. Onnan Szegedre vitték, majd négy hónapig elme-gyógyintézetbe zárták.

— Amikor megjött, egy ingben és egy gatyában, bójászott (bóklászott), hogy majd jönnek a kommunisták az ő segítségére, vágjak csirkét, főztek húslevest, beszélt összevissza.

Riporter: „Megdöbbenek a hallottaktól. Egy ártatlan embert hülyére verték? Hogyan történhetett ez? — gondolkodom. — Még javában tartottak a pártharcok, a fontosabb pozíciókba, a megszervezett polgárórségbe, majd rendőrségbe különböző párttagságú emberek kerültek, régi rendőrök is. Előfordult randalírozás, visszaélés a hatalommal — a pártok erőviszonyai szerint —, megvesztegetés. Szeged-Felsőtanyán a polgárórség tagjai egymást is bevádolták.” — Ezután nyugodtan éltek?

Dékány Jánosné: Csak nem ért véget a piszkálódás, mert az anyja pereskedése nem szűnhetett, hiába volt a kicsi fiam, még az árokba is kidobáltak bennünket.

Riporter: Ki dobálta ki magukat? Ez mikor történt?

Dékány Jánosné: Ez is 47-ben. Jött két rendőr, meg egy végrehajtó Szegedről. Az uram anyja megfizette ezeket az embereket, az egyik rendőrnek, Csabának száz liter bort adott, meg jóban is volt vele, csak úzzön el abból a tanyából bennünket. Hát nekünk menni kellett, volt ott egy füles kas, abban pakoltak ki bennünket, a holminkat kiszórták az árokba, úgy szégyelltem, négy napig ott vert bennünket az eső. Volt négy süldő malacocskám is, azok ott döglöttek meg az árokban. Üldögélünk az esőben, siránkoztunk, mert bántott a szerencsétlenségem, meg hogy meg volt zavarodva ez az ember. Úgy szégyelltem, hogy elkövették velünk ezt a csúfságot. Nem szolgáltunk mi erre rá. Aztán a szomszéd megszajnál, és behívott bennünket a tanyájába. Majd onnan kerültünk aztán vissza ide, Pitricsomba, pár nap múlva.

Dékány János: Engem Szegeden nem vertek, csak itt Balástyán. Bocsánat, de csak azért üthettek, hogy ne keressem, ki ölte meg az apámat. Amit mondtam, mondtam; ha azt kérdik tőlem, hogy ágyúja van? Van — ráhagytam volna, csak ne bántsanak. Puskája van? Eldugta? Erre csak azt mondhattam, hogy nincs, mert nem volt. Ha lett volna, megmondom. Meg is kereshették volna.

Dékány Jánosné: Sokat szenvedtem, jót nem is éltem vele. Régen volt puskája, orrvadászkodott itt az uradalomban, mindig leste a nyulakat, éjszaka is, akkor seregestül jártak a nyakunkra a csendőrök, ótan meg a rendőrök jöttek. 1935-ben esküdünk, s akkoriban a kéménybe dugta el a puskáját, de nem volt övele máskülönben baj.

— Négy gyereket neveltünk. Ezt a házat itt 1942-ben építettük, szoba, konyha, nádas, semmi erő, düledező disznóól és tyúkól. Kevés föld is tartozik hozzá, 735 négyszögöl. Én tévesztag vagyok, az Árpád vezér Tsz nyugdíjasa. Ha jól emlékszem, 5 ezer vályogból készült ez a kunyhó. Az uram dolgozott, leginkább napszámba járt, meg eljárt a vasúthoz dolgozni, nyolc esztendeig, az 50-es években. Ebből éltünk.

Dékány János: Amikor ezt itt építettük, tizenkét napig egy napszámost fogadtam, a biciklimet adtam neki a munkájáért, vele csináltuk. Nem volt szakmunkás, de értette. Olyan sokszor nem változtattam helyet, még az ipamnál laktunk öt esztendeig, aztán sikeredett ez a ház. Nem költöznek el innen, talán csak úgy, ha erőszakkal elvinnének. Pedig sok haragosom van. El is vitettek innen, egy évre a gyilkosok közé. Ez talán 1969-ben történt.

Riporter: Milyen alapon?

Dékány Jánosné: Azért, mert a szomszédék haragudtak. Ez szeret izgágalkodni, ujjaskodni velük, megmondja nekik, te ilyen vagy, meg olyan. Egyik szomszédunk huszonkét éve nem szól, a másik se kedvel bennünket, mondják is neki, hogy te apagyilkos vagy, biciklitolvaj, apádat is eltetted a láb alól, és felmentek a tanácshoz, tiz ember aláírásával elvitték Budapestre, a Kozma utcába, egy évig kényszergyógykezelésre, 72-ben.

Dékány János: Nem mutattak nekem semmiféle papírt, elvittek oda, a gyilkosok közé. Ott szerettek engem a háziak, meg az orvosok, de a gyilkosok nem. Nem tudtam, hogy milyenek, megszólítottam őket, hogy ne csináljátok ezt, ne csináljátok azt, kártyáztak, meg minden, hát agyon akartak ütni. De az orvosok meg az ápolók a pártomon voltak, előttem nem ütötték a gyilkosokat sem, de ha elfordultam, adták ám nekik. Én malmoztam, olvastam köztük, más semmit nem csináltam. A nőkhöz a börtönbe átkérdezkedtem, látogatóba. Csak sikerült bejutnom, mert volt ott muzi, jelentkeztem, hogy megyek. Azok a nők felöltözve, szépen, tisztán, üdvözöltem is őket, arra voltam kíváncsi, hogy bánnak velük, szerettem megnézni. Ők bűnösök voltak, nem úgy, mint én. Átjártam a mosott ruhát hordani is, jó lett volna beszélgetni velük, vagy valami, de nemigen szóltak hozzám. Én igen, a főorvoshoz is, de nem valami szerencsésen. Amikor másodszor vittek, előbb Szentesen tettek le. Mondja nekem, na öreg harcos, le kell feküdni szépen. Álltak ott a lábamnál többen is, vizit lehetett. Kérdi a főorvos; bűnösnek érzi-e magát? Nem én. Azt se tudom, mi a bűn. Mindjárt elhelyeztek máshová, de tettem mellém olyan rongyos ruhásat. Sértálgattunk, ógyelegtam, mindig ott volt mellettem. Akkor meg azt találtam mondani: na, most meg urat akarnak csinálni belőlem. Reggel elvittek engem mentővel Budapestre a Kozma utcába, de úgy, hogy se erről, se arról nem tudtam kiugrani közülük. Hát úgy gondoltam, a fehér tányér, kanál, villa, televízió vagy minek nevezzük azt, úri élet, csak elvakkantottam magamat. Így kerültem újra a gyilkosok közé.

Riporter: Máshol verték meg?

Dékány János: Ütöttek meg engem Balástyán is. Egy motoros elütött, igaz, hogy ittas voltam, és nem néztem meg a rendszámtábláját. Hárman ültek rajta, egy szőke kislányra emlékeztem. Mentem a motoruk után, láttam, hogy melyik házba fordul be. Másnap aztán újra megyek, hát bizony, ott nincs motoros. Eltűnt, szőrén-szálán. Láttam egy udvarban a szőke kislányt, kérdelem tőle, hogy szoktál-e motorozni. Mondja, hogy igen, van nekik motorjuk. Hát ennek Balástyán a postavezér volt a nagyapja. Beültem a presszóba, iszogattam, egyszer csak mondja valaki: Dékány

bácsi, jöjjön csak ki. Nem néztem fel rá, s ahogy kilépünk, hátulról zsupsz. Mire feleszméltem, senkit se láttam, de elpucoltam én azonnal. Miért ütött meg engem? Máma se tudom. De azt gondolom a villanyos eszemmel, valaki csak félti az életét, másokét elvenni nem?

Riporter: Miből él?

Dékány János: Járadékos vagyok. A legutóbb vasútnál dolgoztam, jártam én sokfelé, Nagykátára, Sztálinvárosba, mert a jó cimboráim, amikor megszűnt itt a honvédségnél a munka, ami nehéz volt és kevés pénzzel járt, de helyben, mondták, hogy menjek a vasúthoz. Hát elmentem. Onnan meg nem akartam megszabadulni. A végén nyolc év után azért váltam meg, mert kérvényt adtam be valamiért, de elfelejtették intézni, a fiókban hagyták. Havonta 1500 forintot kapok.

— Az életem majd ottmaradt, mert amikor Székesfehérváron dolgoztunk, raktuk le a talpfákat, meg ami más munka volt, tanulókat tettek mellém, s azok meg nagyon figyeltek arra, amit csináltak. A betontalpakat húzgálták egymásra, odacsíptették a kezüket, betegnek mentek, én meg nem ilyen voltam. Ki is ismeretek hamar, s amikor a termelési értekezlet következett, engem elcsaltak a kocsmába, sörözni, beszélgetni, fizettek egy-két pohárral, hogy ne legyek ott. A vezetőkkal ott is jobban szerettem ujjaskodni. Kijött a főpályamester hozzám, fiatalember volt, 18 esztendő. És kihúzta a napomat. Kint dolgoztunk teljesítménybérben és ott beszélgetett a közelünkben, látta, hogy mellettem cigarettázott, vagy leült a másik, de az én napomat is kihúzta. Fizetésekor csak nézem, hogy miért kapok én ilyen keveset. Megreklamáltam. Mit, miért csinálják ezt, a szegény proletárokkal ilyen könnyen bánnak maguk? Ott volt egy bérelszámoló, az úgy kivágott az irodából, hogy a sapkám is elszállt messzire. Felkaptam a széket, hogy összeverem, de jöttek az emberek és lehűtöttek. Na, feljelentettem Nagykátán. Jó, jó, mondták, de ez Szolnokra tartozik. Elmentem oda. Jó, jó, kijönnek és kivizsgálják. Ki is jöttek, de engem nem kerestek meg többé. Pedig akkor látéletet vetettem az orvossal, valószínűleg így volt. Mondta is az orvos, karcolás az egész, nincs semmi baj, lóbálja csak meg a kezét, akkor nem fáj. Az a dió nagyságú púp, az se komoly, meg aztán az én fejem amúgy is villanyos. De felértem én ésszel, hogy azért nem akarták kivizsgálni, mert akkor el kell küldeni a főpályamestert. Azt meg nem akarták. Úgy magyarázták ki, hogy én maradtam alul. Mert igaz, mondtam a főpályamesternek, „Lássa azt a fát, ha ott csüngene, akkor se sajnálnám!” Bocsánat, és azt híresztelték, hogy én azt mondtam, akasztófára való a főpályamester. Én ilyet nem mondtam. Csak amikor már vizsgálták a párttól, akkor alakították így a dolgokat. Elhelyeztek engem onnan.

Riporter: Mit csinált azután?

Dékány János: Utána erre-arra, napszámba jártam. Hívtak a téeszbe, lássa azok nem bírtak beagítani. Akik itt vannak, azok az emberek könnyen agyonütnek, ha parancsolok nekik. Amikor Pestre, a Kozma út 13. szám alá bevittek, akkor sem mondtak semmit, hogy miért. Hogy szólt a papír? Én nem bántok senkit, csak a vízisiklót, a sünkutyát, meglátom ezeket, veszem elő a bicskát, és intézem el. Ezt a bicskát nem adnám oda húsz, harminc, még ötven forintért sem. (Előveszi és az orrom alatt hadonászik vele. Ócska, lötyögős pengéjű bicska.) Hallottam, kislányok, asszonyok kaptak már betegséget a siklómarástól, ezért irtom ezeket, rálépek és kész. A sünkutyát meg azért, mert a tojást szereti.

Riporter: Miért haragszanak magára a szomszédok?

Dékány János: Azért haragszanak, mert ha mén az autó, repülő, én azt is meg nézem. Ezek meg elmennek lopni, félnek, hogy feljelentem őket.

Riporter: Maga miért nem lop velük?

Dékány János: Most nem kényszerítenek rá. Van itt amúgy is vas, már nem kell. Bocsánat, úgy gondoltam, valamivel nekem is foglalkoznom kell. Bicikliket gyűjtök. Ügyvédekkel, orvosokkal nem foglalkozom én, mert azok tönkretesznek. A bicikliket megjavítom, veszek is, ha hoznak, másnak is megcsinálom a biciklit, ha adnak érte valamit. Szerelek, régen hat hónapig motor- és villanszerelést tanul-

tam, valamikor. Most aztán újra, lehet már hat éve is, bejártam Kopasz Pálhoz Balástyára, öreg fejjel, hogy tanuljak.

Riporter: Hatvankét esztendőskorában nőtt be a feje?

Dékány János: Bocsnát, még egészen nem nőtt be. Akarták apámék, hogy kovács, pék, kőműves legyek, én meg nem akartam. Most öregségemre a rossz vasakkal foglalkozom. Hát mással is, mert írtam levelet, egy feljelentést. Jöttek erre rendőrök, de nem oda mentek, ahová kellett volna. Neheztelkedtem arra az illetőre, mert valamikor pofon vágott, hogy adjam most vissza neki? A feljelentést gondoltam ki, hogy így visszahonórolom. Aláírtam én, nem írok névtelen levelet sehová. Nem teketóriázok én. A parancsnok eljött, beszélgettünk a disznóólnál, s aztán elment.

Riporter: Hány családjuk van? — kérdem az öregembert, aki összekeveri az időt, a múltat, jelent; sárgacéduulás.

Dékány Jánosné: Három. Dékány Gáspár 1944-beli, ő Kömpöcön traktoros, jó módja van, nős. Másik fiam Dékány Antal, 1947-beli, itt dolgozik az erdőgazdaságban, fűrészés. A lányom, Dékány Rózsi 1936-beli, Kisvárdán dolgozik, él, takarítónő egy gyárban, a férje részeges.

— A legidősebb fiannak kocsija van, gyakran járnak ide, egymással is gyakran találkoznak. A lányom ritkán jön. Legjobban talán az Anti áll, két kislánya van, tanyájuk, három tehenük, lovuk, anyakocájuk, süldőjük, birkájuk, a takaréokban pénzük és az autót is kapják. Gyakran megyünk hozzájuk, segítünk a tanya körüli munkákban, a jószágoknak odaadjuk a takarmányt. A lányom nagyon ritkán jön, ritkán ír, keveset keres, abból nem lehet utazgatni. Kért tőlem pénzt, hogy adjak, de megmondtam, adok kislányom neked, de nem az uradnak, hogy eligya, ha hazajössz, mindig lesz a számodra pénz, de úgy nem, hogy a kocsmára költsed. Ő tán még a fizetését se látja, mert az ura veszi fel helyette.

Riporter: Hány iskolát jártak?

Dékány János: Hat elemít jártam, de a hatodikat tán több ízben is.

Dékány Jánosné: Három osztályt jártam, írni, olvasni tudok.

Dékány János: Én nem tudok vízfolyásosan olvasni, se írni.

Riporter: A gyerekek kijárták a nyolc általánost?

Dékány Jánosné: A két fiú igen, a lányom nem. Volt még egy fiam, de ő 1974-ben felakasztotta magát. A felesége rossz útra tért, ez meg ivott éjjel-nappal, feszt csak cigarettázott és ivott, csak arra dolgozott, se ruha, se enivaló nem érdekelt, mindig ittas volt, bántotta, hogy rosszleletű lett a felesége. Elment egy kocsifáért ide az erdőbe, elfogták és tíz hónapig raboskodott. Amikor hazajött, azt mondta nekem; anyuka, én többet nem leszek rab, inkább felakasztom magamat. Itt élt velünk, jelentkezni kellett neki minden vasárnap a rendőrségen, volt két gyámja is, ellenőrizték, aztán elment munkába, a másik határba. Ivott is. Akkor megint megszólították és jelentkezni kellett neki, ezt már nem bírta és egy péntek reggel felakasztotta magát itt a fára. Vártuk befele, de nem jött, az apja leugrott az ágyról, kiment, hát olyankeppen állt ott a fa mellett, a lába is alig volt valamivel a föld felett.

— A körzetből nem mehetett el, de máshol fogott munkát, és 30 napra elvitték volna ismét. Harminchét éves volt.

Dékány János: Aki ilyenre elszánja magát, az nem tőkéletes.

Dékány Jánosné: Ő viselte az uram nevét. Kisteleken felboncolták, Gazsi fiam rendezte a temetést.

Riporter: Mennyi a jövedelmük?

Dékány Jánosné: Én kis nyugdíjat, 800 forintot kapok, a párom meg 1500 forintot. Jóság nincs, csak tyúkok. A tehenet eladtuk, amikor János fiam felakasztotta magát. Nem szerettünk vergődni vele. Disznókat se igen tartunk, csakhogy minden évben egyet vágjunk, meg a moslák ne menjen pocsékba. Én 1936-tól egy vesével vagyok, és ahogy beléptem a téeszbe, leszálékoltak, de nem kaptam semmit, pereskednem kellett, és csak most kapok 1975-től járadékot. Igaz, háztájit korábban is adtak, szociálista kedvezmény alapon.

Riporter: Elégedettek?

Dékány Jánosné: Mit csinálhatnánk?

Dékány János: Te nem elégednél meg, ha egyszerűbb lenne se. Ennél jobbat akarsz, ennél többet? Ilyen jó rendszer nem volt, nem is lesz, ha megbukik, ez biztos, mint a halál.

Dékány Jánosné: Egy kicsi jót szeretnék élni, jó életet, nem ilyen semmi helyen lakni.

Dékány János: Mit akarsz, most nem kell dolgozni, régen nem volt ilyen, ott dolgozni kellett, ha nem voltál ott hajnal előtt, elküldtek. Most pihenhetsz.

Dékány Jánosné: Igaz, a. Mi ököristállókban, a szalmán aludtunk, gyalog jártunk itt a gróf birtokára, le Anyásra, répát, hagymát kapálni, most meg fehér ágyban hál a nép, és reggel nyolc órákor megy dolgozra. Ahhoz képest aranyos élet van. És nem is panaszkodhatnak a fizetésre. Csak ez a kis kunyhó bánt, mert mást nem mondhatok rá.

Dékány János: Jó az.

Dékány Jánosné: Más sincs, semmink se. Kis pénzünk tartaléknak, hogy legyen sóra, cukorra, petróleumra.

Riporter: Mit esznek?

Dékány Jánosné: Minden jót. Húst is.

Riporter: Enni szeretnek?

Dékány János: Én szeretek, hála istennek.

Dékány Jánosné: Én keveset eszek.

Riporter: Orvoshoz járnak?

Dékány János: Fogászatra. Mindketten csináltatjuk a fogunkat.

Riporter: Hány ruhájuk van?

Dékány Jánosné: Nekem hét, nyolc, tíz ruhám is van. Idehaza nem úgy kell öltözni, mintha megyünk valahova, meg három pár cipő.

Dékány János: Van egy-két öltözetem. De csak az ilyet szeretem, ezt ni, ez olyan ruha, hogy maga azt nem is tudja, a börtönben adták. Ez olyan mászkálós.

Dékány Jánosné: Mocskosan, piszkosan jár, szídom is eleget, hogy miért nem öltözik rendesen.

Dékány János: Van ünneplő ruhám, vadgalamb színű. Egy nadrág és egy kabát is van. És egy olyan erdészes kalapom, a fiamtól kaptam.

Riporter: Külföldön jártak?

Dékány János: Nem, de szeretnék elmenni, csak gyalog. Repülőről semmit se látni. Üdülni se jártunk sohasem. Igaz, én többfelé megfordultam, a Dunántúlon is, amikor dolgoztam.

Riporter: Komázni?

Dékány János: Nagyszerű, hogy nem járok. Szó se lehet róla.

Riporter: Kocsmázni?

Dékány János: Ez még nagyszerűbb. Nem tudtam én régen, hogy mi az a kényeszerogyógykezelés. De három hétig Pésten naponta háromszor meginjekcióztak. Bocsnát, ha másként nem tudtam volna felhagyni ezzel az italozással, meg cigarettázással, csak így, és ez attul van, hogy én nem iszok, nem dohányzok, akkor ez ki-mondottan jó dolog. Régen italos voltam, félhalva találtak rám, összemocskolódvá, csupa sár, meg vér, összepiszkolódvá. Az ivás senkinek sem jó dolog. Engem előbb a testvéremért vittek el gyógyszerkezelésre. Ők vágták kifelé a fákat, az „őstanyánál”, csak látom ám, hogy pusztítanak mindent, mondhattam is valamit, hogy felakasztom, vagy nem tudom, mit csinálok nekik, mert én sokat dolgoztam abban a tanyában. Erre elszaladt és beperelt. Feljelentett, hogy bolond vagyok.

Riporter: Szóval maga bolond?

Dékány János: Nekem ezt nem mondták. Én tudom, hogy nem vagyok tökéletes, azt jól tudom, de hogy bolond lennék?

Dékány Jánosné: Megvan kiskorúsítva, 1961-től. Én vagyok a gyámja. Mert tényleg úgy volt, hogy feljelentette a testvére.

Riporter: Mi a vágyuk?

Dékány Jánosné: Én nem éltem jól, csak szeretnék még egy kicsit. Ha az ember többfelé jár, többet lát. Szeretnék még tán villanyt is ide, a konyhába, vagy szebb házat.

Dékány János: Mindig a börtönbe akarsz engem vitetni.

Dékány Jánosné: Azt mondja, ha annyira akarom a villanyt, engem kellene a börtönbe vitetni. Ott van villany.

Dékány János: Az én fejem kavargó, mert alaposan megrázatták, úgy gondolom, hogy nekem abból elég volt. Az övét is úgy kellene. Nekem ez itt nagyon ölég, nagyon jó.

Dékány Jánosné: Egy szép kis ház, amiben van televízió, az milyen jó lenne. Ezen nincsen se ajtó, se ablak, csak egy kis lyuk. Semmiben sincs élvezetem, 65 esztendő vagyok, oszt meg kell halnom. Oszt akkor ez nékem jó vóna.

Dékány János: Mindennel meg vagyok elégedve. Nem kívánok ennél különbet, jobbletet se, ha akarok, alszok, ha akarok, dolgozok, kicsi a fizetésem, de beosztom, az nekem elég. Ez mindig házat szeretne, olcsóért tudnánk is venni, de neki az nem kell.

Riporter: És a biciklik?

Dékány János: Van itt már elég, meg hoznak is. Veszek vasakat, vásárolok, és javítgatok. Ezzel elfoglalom magam.

Riporter: Mondjanak öt élő politikust, híres embert, személyiséget, költőt, író, zeneszerzőt, vagy festőművészt!

Dékány János: Nem tudok.

Dékány Jánosné: Én se tudok.

Riporter: Barátaik vannak?

Dékány János: Nincsenek. Régen a Kistari József, már ő is Balástyán lakik, majdnem olyan igazságos ember volt, ezt szerettem legjobban, mintha segített volna, amikor meg voltam zavarodva.

Riporter: A testvérei jobban élnek?

Dékány János: Jobban. Dékány Julcsa (Gémesné) Balástyán lakik, az ő fia lakik az „őstanyában”, Gémes Ferenc kőművesmester.

Riporter: Milyen dokumentumuk van?

Dékány Jánosné: Semmiféle. Se papír, se igazolvány, egyedül az én személyi igazolványom. Abba az uram igazolványának a száma is be van jegyezve.

Dékány János: Nem üldöznek most már annyira, mint régen, ismernek, el vagyok ezekkel a rossz vacakokkal foglalva, nem is próbálom most már keresni, hogy ki volt, aki agyonverte az apámat. Bocsánat, ha az oroszok be nem jönnek, én a múlt rendszerben nem tudtam volna ennyit szerezni, nem bírtam volna ennyire vinni.

Riporter: Mennyit ér ez a ház?

Dékány János: Tízezer forintot.

Dékány Jánosné: Öt-hatezer forintot tán adnának érte.

Dékány János: Mindegy, itt születtem és ez jutott. A feleségem elszökne régen, ha én nem lennék itt. Csak itt végezzük be. Az apám még csak azután élt volna jól, de hát az lett a vége, lehet, hogy velem is megtennék? Ha sűrűbben járnék Balástyára, innék, meg valami, könnyen agyon is ütnének.

Riporter: A gyerekei mit tudnak a nagyapjukról, Dékány Jánosról?

Dékány János: Semmit.

Dékány Jánosné: Kicsik voltak még.

Dékány János: Nem veszik úgy figyelembe az ilyen dolgokat. Már lassan én is elfelejtém, nem kereskedek senkin és semmin. Ha több a kettőnél, kinyitom a szobaajtót és kihozom a gyógyszereket (így cselekszik, mutatja tenyerében a Hibernál drasztét és a Pipolphen tablettákat) és a rossz gondolatokat ezekkel elintézem. Nyugodtan alszok, de még másnap is